

Hadi tábori nyomdák nyomtatványkiállítása Békéscsabán

Gécs Béla

A békéscsabai nyomdászat indulása 145. évfordulója megemlékezési sorában, 2018. október 8-án délután nyílt meg a Békés Megyei Könyvtárban, Gécs Béla rendezésében az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc nyomdászati termékeiből és a hadi tábori nyomdák nyomtatványaiból eddig még be nem mutatott kiállítás.

A szép számban összegyűlteket Rakonczás Szilvia könyvtárigazgató köszöntötte a könyvtár nagy előadótermében. Elmondta, hogy a kiállítás megtekintése előtt Gécs Béla tart ismertetést az 1848–1849-es szabadságharcban részt vett önkéntes hadi tábori nyomdák hősiességéről.

A bevezető elhangzása után vette át a szót Gécs Béla. Beszédét azzal kezdte, hogy a mozgó tábori nyomdák Magyarországon 1848–1849-ben a szabadságharc alatt jelentek meg először. A seregek nyomában járó tábori nyomdák csatahírekkel szították a lelkesedést a hadsereg és a polgári lakosság körében. Sajnos csak kevés nyommaradt meg a két létező tábori nyomdának. Az egyetlen mozgó tábori nyomdáról tudunk

a legtöbbet, annak szedőjétől, Giegl Istvántól, aki Landerernél inaskodott, és írta meg a Werfer Károly tábori nyomda történetét. Giegl fiatal nyomdász valcolóútján ment Nyugat-Európába. Strassburgban vette hírért a kitorrt forradalomnak, pénze nem lévén, az útiköltséget a kollégák adták össze. Landerernél jelentkezett, aki Kassára küldte Werfer Károly nyomdájába.

A WERFER TÁBORI NYOMDA

Werfernél Giegl István is magára öltötte nemzet-
őrként a zsinóros ruhát a tollas kalappal és nem-
zetiszín szalaggal. Ezután Debrecenbe indultak,
ahová Kossuth Lajos kormánya költözött.

A kassai nyomdászok tábori sajtójukat felaján-
lották a hadra kelő seregnek. Werfer Károly tá-
bori nyomdája egy hengerrel bíró fasajtóból,
egy könyomó sajtóból, két láda betűből, két láda
nyomdafestékből meg egyéb felszerelésekből ál-
lott. Kossuth Lajos arcképét ábrázoló fametszet
dúccokat is hoztak magukkal. Viaszszalaggal
takart, „tábori sajtó” felirattal társzekerekre rak-
ták a nyomdát és a személyzetet.

Debrecenben Werfer Károly hadnagyi, a sze-
dők őrmesteri egyenruhát kaptak és hosszú kar-
dokat is viselhettek. Havi bérük 40 forint, de
ezenkívül naponta egy font húst, fél font szalon-
nát, fél liter bort és kenyeret is kaptak.

Mint a magyar főszereg tábori nyomdászai Gö-
döllőn kezdték meg a munkájukat. 1849 húsvét-
jén a nyomda Görgey honvédeit követve kísérte
a sereget a hatvani, tápióbicskei, isaszegi és vá-
ci győzedelmes csatákba. Gödöllőn a kastélyban
nyomtatták Kossuth kiáltványait és a haditör-
vénszék ítéleteit. Majd a sereggel a nyomda is
Vácnál, a Dunán átkelve Tatára vonult. Itt nyom-
tattak először szükségpénzeket, 2, 5 és 10 krajcá-
rosokat. Amikor Görgey május 1-én megkezdte
Buda várának ostromát, a hadinyomda Nagy-
kovácsiban, majd a Svábhegyen ütött tanyát egy
csűrben.

A tábori nyomda követte Görgey seregével
visszalavult egészen Aradig. Világosan oláhok-
nak eladták a nyomda maradványait. A tábori
nyomdának egyetlen halálos áldozata volt.

A tábori nyomdával végig kitartó Giegl István
gyalog indult haza Kassára, onnan újra külföldre
utazott s a további sorsát homály fedi.

BEM JÓZSEF TÁBORI NYOMDÁJA

Bem József honvédtábornok 1848. december
4-én, az Erdélyben harcoló hadsereg hős pa-
rancsnoka a debreceni városi nyomdából egy saj-
tóprészt a hozzávaló betűkkel, továbbá két betű-
szedőt és két nyomót kapott, és Erdélybe indult.

A nyomda alkalmazottai közül négyen, Újvá-
rosi József, Hegedűs István, Pálfalvai Károly és
Kuttor Sámuel önkéntesen jelentkezve azonnal
megkapták az őrmesteri rangot és Bem táborával

részt vettek az erdélyi hadjáratokban, s a szüksé-
ges tábori nyomtatványok mellett ők szedték és
nyomták Petőfi Sándor lelkesítő csatadalait.

Az 1849. július 31-én lezajlott segesvári ütközet
előtt Petőfi Sándor a nyomdánál járt, ők látták
utoljára a költőt, aki a segesvári csatában tűnt el.

1849. augusztus 13-án, a világosi fegyverletél-
tel után az erdélyi hadjárat is véget ért. Bem török
földre menekült. A tábori nyomda sok viszón-
tagság után Debrecenbe.

Egy kollégájuk, Kuttor Sámuel szedőnyomó
sajnos odaveszett. A tábori sajtó is ottmaradt
augusztus 20-án Nyárádszentannán, gróf Lázár
udvarában. A tábori nyomda kocsi-jait vontató
lovak legyengülten nem bírták a terhet vontat-
ni. Így ért szomorú véget a szabadságharc és Bem
nyomdájának története – fejezte be előadását
Gécs Béla.

Ezt követően a közönség az aulába indult, ahol
a szabadságharc hadtörténeti vonatkozású hir-
detményeit, plakátokat, tábori jelentéseket, vala-
mint a polgári lakossághoz intézett felhívásokat
68 táblán kiállítva tekinthették meg.

A szabadságharc kezdetén, amíg Pest-Buda sza-
bad volt, több nyomda – Landerer, Trattner-Káro-
lyi, Egyetemi, Beimel, Bucsánszky – nyomtatott
munkája maradt meg. Vidékről a szegedi Grün-
n, a debreceni városi nyomda, a szatmári Fuksz
Adolf nyomtatványait őrzik a gyűjteményben.

A látogatók nagy érdeklődéssel tekintették
meg a 170 éve működött tábori nyomdák nehéz
körülmények között végzett, tiszteletre méltó
munkáit.